Ι. ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ (ΑΡΘΡΟ 62 Ν. 3669/2008 - ήδη άρθρο 161 ν. 4412/2016).

Α. Διάλυση της σύμβασης είναι ο θεσμός που καλύπτει όλες εκείνες τις περιπτώσεις αιφνίδιας λήξης της συμβατικής σχέσης και διακοπής των εργασιών κατασκευής του έργου για τις οποίες δεν είναι υπαίτιος ο Ανάδοχος αλλά ανάγονται σε υπαιτιότητα του Κυρίου του Έργου ή του φορέα κατασκευής, καθώς και εκείνες που δεν ανάγονται σε υπαιτιότητα κανενός, π.χ. η ακύρωση της ανάθεσης μετά τη σύναψη της σύμβασης, ερμηνεύεται ως διάλυση της σύμβασης, με όλες της τις συνέπειες (Δ.Ε. Λάρισας 19/2004). Τέτοια λύση παρίσταται αναγκαία στις περιπτώσεις που οι στόχοι της σύμβασης δημοσίου έργου δεν εκπληρώνονται όπως προβλέφθηκαν αρχικά, η προσφυγή στον θεσμό αυτό, τόσο από τον φορέα κατασκευής του έργου όσο και από τον ανάδοχο, μπορεί πράγματι να αποτελέσει καταληκτική διέξοδο σε ένα ζημιογόνο κατασκευαστικό εγχείρημα.

Η διάλυση της σύμβασης είναι θεσμός συμπληρωματικός της έκπτωσης του Αναδόχου, κατά την έννοια ότι καλύπτει όλες εκείνες τις περιπτώσεις αιφνίδιας λήξης της συμβατικής σχέσης και διακοπής των εργασιών κατασκευής του έργου για τις οποίες δεν είναι υπαίτιος ο Ανάδοχος. Οι θεσμοί της έκπτωσης και της διάλυσης της σύμβασης αλληλοκαλύπτονται σε πολλά σημεία τους από την άποψη πραγματικών περιστατικών και η υπαγωγή στις διατάξεις του ενός ή του άλλου ενέχει ιδιαίτερη σημασία, εφόσον είναι σύμφυτη προς τον καταλογισμό της υπαιτιότητας και την, εν συνεχεία, επιδίκαση αποζημιώσεων, κατάπτωση ποινικών ρητρών κτλ. Ταυτόχρονα, οι θεσμοί αυτοί αλληλοαναιρούνται, υπό την έννοια ότι η εφαρμογή του ενός αποκλείει τον άλλο. Ειδικότερα, δεν νοείται διάλυση της εργολαβίας σε περίπτωση που έχει καταστεί οριστική η έκπτωση του Αναδόχου από αυτήν (ΔΕφΑθ 1927/90 ΔιΔικ 3, 873) και αντιστρόφως.

Β. Διακρίσεις κατηγοριών διάλυσης της σύμβασης

Η διάλυση της σύμβασης μπορεί να υποδιαιρεθεί στις εξής βασικές κατηγορίες:

(1) Αυτή που πραγματοποιείται με πρωτοβουλία του Κυρίου του Έργου

(2) Αυτή που πραγματοποιείται με πρωτοβουλία του Αναδόχου.

(3) Άλλη μία περίπτωση διάλυσης της σύμβασης, χωρίς άμεσες οικονομικές συνέπειες για τον εργοδότη, οφείλεται στη πτώχευση του αναδόχου εργολήπτη (άρθρο 70)

1. **Διάλυση της σύμβασης κατόπιν πρωτοβουλίας του Κυρίου του Έργου**

Ο Κύριος του Έργου ή ο φορέας κατασκευής του, όταν ενεργεί για λογαριασμό του Κυρίου του Έργου, μπορεί να προβεί στη διάλυση της σύμβασης χωρίς περιορισμούς, οποτεδήποτε έως την αποπεράτωση του έργου, και για οποιοδήποτε λόγο, κατ΄ αντιστοιχία με το άρθρο 700 εδ. α' Α.Κ για τη σύμβαση έργου. Αρκεί και μόνο η κοινοποίηση στην ανάδοχο εργοληπτική επιχείρηση **διαταγής,** δηλαδή εντολής, **για οριστική διακοπή των εργασιών**, από τον χρόνο της οποίας η σύμβαση διαλύεται, εκτός αν με τη διαταγή αυτή ορίζεται μεταγενέστερος χρόνος διάλυσης για να εκτελεσθούν οριζόμενες στη διαταγή εργασίες. Η εν λόγω διαταγή είναι μονομερής απευθυντέα, αναιτιώδης και δεν μπορεί να ανακληθεί, οι νομικές της δε συνέπειες είναι ανεξάρτητες από τη νομιμότητα των λόγων της. **Για την απόφαση διάλυσης δεν προβλέπεται η οποιαδήποτε συναίνεση του αναδόχου, ο οποίος υποχρεούται να τη δεχτεί χωρίς δυνατότητα αμφισβήτησης.**

Η νομιμότητα των λόγων της διάλυσης στη περίπτωση αυτή, και ιδίως η συνδρομή της προυπόθεσης της υπαιτιότητας από την πλευρά του φορέα κατασκευής/κυρίου του έργου, έχει σημασία όχι για το νομικό κύρος της διάλυσης, ως μονομερούς πράξης, αλλά για να προσδιορισθεί αν και κατά πόσο αυτή οδηγεί σε υπαίτια από μέρους του λύση της σύμβασης δημοσίου έργου και, συνεπώς για να προσδιορισθεί το καθεστώς αποζημίωσης του ανυπαίτιου εργολάβου. Από την πλευρά δε του Αναδόχου, η παράνομη διακοπή εργασιών και η υποβολή αντίστοιχης αίτησης διάλυσης εργολαβίας επιφέρει κατάπτωση ποινικών ρητρών εναντίον του και τελικά έκπτωση.

2. **Η διάλυση με πρωτοβουλία του Αναδόχου**

Η εν λόγω διάλυση οφείλεται όχι στη βούλησή του Αναδόχου αλλά σε υπαιτιότητα του Κυρίου του Έργου. (ΣτΕ 198/1993), συγκεκριμένα σε παραβιάσεις συμβατικών όρων. Ο Ανάδοχος, σε αντίθεση προς το Κύριο του Έργου, **δεν έχει δικαίωμα** να διαλύσει τη σύμβαση για οποιοδήποτε λόγο, παρά μόνο, για τους ακόλουθους, περιοριστικά αναφερομένους στο νόμο, λόγους.

α. **Αν μετά από την υπογραφή της σύμβασης <u>καθυστερήσει η έναρξη</u> των εργασιών περισσότερο από τρεις μήνες με υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του ΚτΕ, εκτός αν στη σύμβαση ορίζεται διαφορετικά σχετικά με την έναρξη των εργασιών.**

Κλασική περίπτωση καθυστέρησης της έναρξης των εργασιών είναι η καθυστέρηση ή η ματαίωση της παράδοσης του χώρου εκτέλεσης του έργου (ΣτΕ 1747/2013) .

Στη κατηγορία αυτή ανήκει και η περίπτωση που ο κύριος του έργου εκδίδει και απευθύνει **διαταγή στην ανάδοχο για τη προσωρινή διακοπή της έναρξης των εργασιών κατασκευής του δημόσιου έργου**, η οποία, αν διαρκέσει περισσότερο από τρεις μήνες, δίνει το δικαίωμα στον Ανάδοχο να αιτηθεί τη διάλυση της σύμβασης, υπό την επιφύλαξη αντιθέτων συμβατικών ρητρών. Μεταγενέστερα, μπορεί ο Κύριος του Έργου να την ανακαλέσει με νέα δήλωσή του (ΓΝ. Ν.Σ.Κ. 483/2003).

Σύμφωνα με τη παρ. 7 του άρθρου 62 του ν. 3669/2008, στη περίπτωση αυτή το δικαίωμα του Αναδόχου για αίτηση διάλυσης της σύμβασης ασκείται μόνο μετά την πάροδο τριών μηνών από την υπογραφή της σύμβασης.

Για να επέλθει η διάλυση της σύμβασης για το συγκεκριμένο λόγο, ο Ανάδοχος πρέπει να επιδώσει αίτηση διάλυσης της σύμβασης προς τη Διευθύνουσα Υπηρεσία και να την κοινοποιήσει στη συνέχεια στο Κύριο του Έργου, εάν αυτός δεν ταυτίζεται με το φορέα κατασκευής. Η αίτηση διάλυσης επιδίδεται στη Διευθύνουσα Υπηρεσία **με δικαστικό επιμελητή,** κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 29, παρ. 1 του ΠΔ 609/85, που ρυθμίζουν τον τρόπο επίδοσης εγγράφων της Υπηρεσίας προς τον Ανάδοχο (ΔΕφΑθ 1927/90 ΔιΔικ 3, 873). Το αυτό ισχύει και σε περίπτωση που απαιτείται η κοινοποίηση αυτής προς το Κύριο του Έργου. Ωστόσο, σύμφωνα με τη ΣτΕ 3670/2015 η αίτηση διάλυσης δεν απαιτείται να γίνει με δικαστικό επιμελητή.

β. (ι) Αν οι εργασίες διακοπούν <u>ύστερα από την έναρξη τους</u> με διαταγή του φορέα κατασκευής για διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών από την κοινοποίηση της διαταγής διακοπής.

Στη περίπτωση αυτή ο Ανάδοχος πρέπει να υποβάλει αίτηση διάλυσης. Ο τρόπος και ο χρόνος υποβολής της αίτησης (τρεις μήνες από την υπογραφή της σύμβασης), η προθεσμία έκδοσης απόφασης και όλη η σχετική διαδικασία είναι ίδια με τη προηγούμενη περίπτωση. Στη περίπτωση αυτή δεν απαιτείται, πέραν των πραγματικών περιστατικών να διαγνωστεί και η υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής, όπως στη περίπτωση που θα αναφέρουμε αμέσως μετά, καθώς η υπαιτιότητα, εν προκειμένω, δεν αποτελεί προυπόθεση της βασιμότητας της αίτησης διάλυσης εκ μέρους του Αναδόχου.

β (2). Αν οι εργασίες διακοπούν ύστερα από την έναρξη τους από υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής για διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών από την επίδοση ειδικής δήλωσης του Αναδόχου.

Εδώ υπάγεται και η περίπτωση διακοπής των εργασιών λόγω μη πληρωμής λογαριασμού χωρίς υπαιτιότητα του Αναδόχου μετά διμήνου από την υποβολή του και η διάλυση μπορεί να ζητηθεί μετά δίμηνο από τη δήλωση διακοπής των εργασιών.

Όταν ο Ανάδοχος, επικαλούμενος (αποκλειστική) υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του Κυρίου του Έργου αδυνατεί τη συνέχιση της εκτέλεσης των εργασιών, υποβάλλει στον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας την ειδική δήλωση διακοπής των έργων, την οποία πρέπει να κοινοποιήσει και στο Κύριο του Έργου, όταν αυτός δεν ταυτίζεται με το φορέα κατασκευής του έργου (παρ. 3). Στην ειδική δήλωση, πρέπει επί ποινή ακυρότητας να: **α)** καθορίζεται συγκεκριμένα η υπαιτιότητα, που αποδίδεται στον φορέα κατασκευής ή τον κύριο του έργου, η οποία προκαλεί τη διακοπή των έργων (στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι η συνδρομή της υπαιτιότητας είναι ένα στοιχείο που φέρει έντονα υποκειμενικό χαρακτήρα γεγονός που χορηγεί μια εν τοις πράγμασι διακριτική ευχέρεια προς τη διευθύνουσα υπηρεσία να αποφασίσει), **β)** δίνονται στοιχεία για τα τμήματα του έργου που έχουν κατασκευαστεί μέχρι τη διακοπή των εργασιών και για την εκτίμηση της αξίας τους, **γ)** περιγράφονται τα τμήματα του έργου που υπολείπονται για εκτέλεση και αιτιολογείται για καθένα από αυτά η έλλειψη δυνατότητας κατασκευής, λόγω της υπαιτιότητας του φορέα κατασκευής ή του Κυρίου του Έργου, αν πρόκειται για τέτοια περίπτωση (άρθρο 62 παρ. 3). Αυτή, κανονικά, πρέπει να είναι απαλλαγμένη αιρέσεων και όρων, όμως ακόμη και αν ο Ανάδοχος ενσωμάτωσε στο σώμα της τέτοιες, οι τελευταίες δε λαμβάνονται υπόψη και δεν επηρεάζουν το κύρος της αφού θεωρούνται ως μη αναφερόμενες, και συνεπώς η δήλωση παράγει όλα τα έννομα αποτελέσματα της.

Στη συνέχεια, εφόσον γίνει η προηγούμενη επίδοση της ειδικής δήλωσης, η διευθύνουσα υπηρεσία, επιλαμβανόμενη αυτής, υποχρεούται να εξακριβώσει μέσα σε δέκα ημέρες (ήδη δεκαπέντε, κατά το άρθρο 161 Ν. 4412/2016) τα στοιχεία της δήλωσης και να εκδώσει αιτιολογημένη απόφαση που αποδέχεται ή απορρίπτει το περιεχόμενο της δήλωσης (παρ. 4). Η θετική ή απορριπτική απόφαση επί της δήλωσης δεν αποφαίνεται επί της διάλυσης, αλλά επί του περιεχομένου της δήλωσης και, ειδικά, επί του ζητήματος της υπαιτιότητας.

ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ ΤΩΝ 10 ΗΜΕΡΩΝ

Σύμφωνα με τη κρατούσα άποψη στη νομολογία και στη θεωρία, η ανωτέρω προθεσμία είναι ανατρεπτική (και όχι ενδεικτική), και σε περίπτωση που η διευθύνουσα υπηρεσία δεν εξετάσει τη δήλωση διακοπής και δεν εκδώσει μέσα στο χρονικό διάστημα αυτό απάντηση, θεωρείται ότι η υποβληθείσα δήλωση έχει γίνει αυτοδίκαια δεκτή. Η νομολογία έδωσε αυτή την ερμηνεία στην ανωτέρω διάταξη (παρ. 4) προκειμένου να αρθεί η οποιαδήποτε νομική αμφιβολία από τη συνέχιση των κατασκευαστικών εργασιών που προορίζονται να ολοκληρώσουν ένα δημόσιο έργο.

Εφόσον τηρηθεί η ανωτέρω διαδικασία, τη διάλυση της σύμβασης μπορεί, τελικώς, να ζητήσει ο Ανάδοχος με αίτηση του, με τον ίδιο τρόπο που προαναφέρθηκε, εάν περάσει **διάστημα μεγαλύτερο των τριών (3) μηνών** από την επίδοση της ειδικής δήλωσης του Αναδόχου (εφόσον όμως οι διακοπείσες εργασίες δεν έχουν επαναρχίσει ΓΝΩΜ. ΝΣΚ 483/2003).

Κατά τη λήψη απόφασης εκ μέρους της Προϊσταμένης Αρχής και για το σχηματισμό γνώμης επί της αίτησης διάλυσης, συνεκτιμώνται η ειδική δήλωση, τα στοιχεία που έχουν τυχόν υποβληθεί και η απόφαση της Διευθύνουσας Υπηρεσίας επί της δήλωσης, χωρίς η Προϊσταμένη Αρχή να δεσμεύεται από το όποιο περιεχόμενο της απόφασης αυτής, όπως συνάγεται από την εν γένει διατύπωση των σχετικών διατάξεων και ειδικά από τη λέξη «συνεκτιμώνται» (άρθρο 48 παρ. 4, ΠΔ 609/85), από την οποία προκύπτει ότι η Προϊσταμένη Αρχή διατηρεί πλήρη διακριτική ευχέρεια αναφορικά με τη δυνατότητα να συμφωνήσει ή όχι με το περιεχόμενο της απόφασης της Διευθύνουσας Υπηρεσίας επί της ειδικής δήλωσης. Δεν απαιτείται, επομένως, για το **παραδεκτό της υποβαλλόμενης από τον Ανάδοχο αίτησης διάλυσης της σύμβασης,** λόγω άπρακτης παρόδου της τρίμηνης ή δίμηνης προθεσμίας από την επίδοση της ως άνω ειδικής δήλωσης, να έχει τηρηθεί, προηγουμένως, από τον ίδιο, η προβλεπόμενη από τις οικείες διατάξεις ενδικοφανής διαδικασία (άρθρο 12 ν. 1418/1984) ούτε στη συνέχεια, να έχει ασκηθεί προσφυγή (άρθρο 13 ν. 1418/1984) κατά της τεκμαιρόμενης απόρριψης της ειδικής δήλωσης διακοπής εργασιών (ΣτΕ 3670/2015).

Η πιο ορθή, όμως, άποψη (ΔΕΑ 3033/2000, ΣτΕ 2751/1994, 6076/1996, 3117/1992), ακολουθούμενη και από τη Διοίκηση, είναι η ότι εν λόγω προθεσμία είναι ενδεικτική. Και τούτο διότι, με δεδομένο ότι ο νόμος δεν αναφέρει τις συνέπειες της άπρακτης παρόδου των 10 ημερών από την επίδοση της Ειδικής δήλωσης διακοπής εργασιών, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο γενικός κανόνας του διοικητικού δικαίου,

σύμφωνα με τον οποίο οι προθεσμίες σε βάρος της Διοίκησης είναι ενδεικτικές, αν δεν προκύπτει σαφώς από το νόμο ότι είναι αποκλειστικές. Με βάση, επομένως, τη παραδοχή αυτή, με τη πάροδο της ανωτέρω προθεσμίας, χωρίς απάντηση της Υπηρεσίας, τεκμαίρεται η απόρριψη της δήλωσης, κατά δε της σιωπηρής αυτής απόρριψης, που είναι νομικά ισοδύναμη με ρητή αρνητική πράξη, χωρεί απευθείας προσφυγή ενώπιον του διοικητικού εφετείου και η πάροδος της προθεσμίας αυτής δε στερεί τη Διευθύνουσα Υπηρεσία από τη κατά χρόνο αρμοδιότητά της να εκδώσει ρητή πράξη. Αν δεν ασκηθεί προσφυγή, οριστικοποιείται η απόρριψη της δήλωσης διακοπής, οριστικοποιείται δηλαδή η έλλειψη υπαιτιότητας που είχε αποδοθεί με την ειδική δήλωση στο φορέα κατασκευής ή στο Κύριο του έργου και είχε προκαλέσει τη διακοπή. Εάν εκδοθεί απορριπτική απόφαση από τη Διευθύνουσα Υπηρεσία αυτή αποτελεί βλαπτική πράξη για τον Ανάδοχο και πρέπει να προσβληθεί με ένσταση, διότι αν δεν προσβληθεί, δεν μπορεί στη συνέχεια να προσβληθεί η απόρριψη της αίτησης διάλυσης (για λόγους που αναφέρονται και στην απορριπτική απόφαση της ειδικής δήλωσης διακοπής) γιατί η δεύτερη θα θεωρηθεί ως επιβεβαιωτική της αρχικής πράξης της Διευθύνουσας Υπηρεσίας (μη εκτελεστή) πράξη.

Στη περίπτωση **καθυστέρησης πληρωμών**, η αίτηση διάλυσης μπορεί να ζητηθεί από τον Ανάδοχο εάν περάσει διάστημα μεγαλύτερο των **δύο (2) μηνών** από την επίδοση της ειδικής δήλωσής του (παρ. 5). Στη περίπτωση αυτή η υπαιτιότητα του Κυρίου του Έργου αφορά στη μη πληρωμή της πιστοποίησης.

Σε όλες τις ανωτέρω περιπτώσεις η απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας, κατά τη παρ. 8 του άρθρου 62 του ν. 3669/2008, πρέπει να εκδοθεί μέσα σε δύο μήνες από την επίδοση της αίτησης σ΄αυτή, αλλιώς θεωρείται ότι η αίτηση έγινε δεκτή. Η πλασματική αυτή διάλυση επέρχεται εφόσον ΔΕΝ εκδόθηκε απόφαση εντός του διμήνου ή δεν κοινοποιήθηκε επίσης εντός του διμήνου η εκδοθείσα απόφαση στον Ανάδοχο, (ΣτΕ 3917/2011) ή εφόσον αυτή εκδοθεί εκπρόθεσμα (ΣτΕ 2211/2009). Η αποδοχή της διάλυσης επέχει τη θέση της βεβαίωσης για τη περαίωση των εργασιών. Σε όλες τις περιπτώσεις διάλυσης της σύμβασης ο ανάδοχος μπορεί με αίτησή του να ζητήσει να εγκριθεί η διενέργεια και της οριστικής παραλαβής μαζί με τη προσωρινή χωρίς να απαιτείται η παρέλευση του χρόνου εγγύησης.

γ. Μετά την έναρξη των εργασιών αν η καθυστέρηση τους χωρίς υπαιτιότητα του αναδόχου υπερβεί την οριακή προθεσμία της παρ. 7 του άρθρου 48 του ν. 3669/2008.

Η οριακή προθεσμία ισούται προς το ένα τρίτο (1/3) της συνολικής προθεσμίας του έργου και δεν μπορεί να είναι ποτέ μικρότερη των τριών μηνών (άρθρο 5, παρ. 4, Ν 1418/84). Η συνολική προθεσμία υπολογίζεται με βάση την αρχική συμβατική προθεσμία και τις τυχόν παρατάσεις που εγκρίθηκαν ύστερα από σχετικό αίτημα του Αναδόχου μέσα στην αρχική συμβατική προθεσμία και δεν οφείλονται σε υπαιτιότητά του. Εξάλλου, δεν κωλύεται ο Ανάδοχος να υποβάλει αίτηση διάλυσης της σύμβασης, μετά τη πάροδο της οριακής προθεσμίας, για τον υπολογισμό της οποίας ελήφθη υπόψη και η εγκριθείσα, κατόπιν αίτησής του, υποβληθείσας μέσα στην αρχική συμβατική προθεσμία, παράταση της συνολικής προθεσμίας του έργου, εφόσον αυτός υπέβαλε, μετά τη πάροδο της αρχικής συμβατικής προθεσμίας, νέα αίτηση για παράταση της συνολικής προθεσμίας του έργου, η οποία εγκρίθηκε από τη προισταμένη αρχή (ΣτΕ 4365/2014, 4410/2011).

Επί του δικαιώματος του Αναδόχου να ζητήσει τη διάλυση της σύμβασης δεν ασκεί επίδραση το γεγονός ότι το τμήμα του έργου του οποίου καθυστέρησε η εκτέλεση αποτελεί μικρό μόνο μέρος σε σχέση προς ολόκληρο το έργο, διότι το έργο ανατίθεται ως ενιαίο σύνολο και η καθυστέρηση έστω και ελαχίστου τμήματος αυτού άγει κατ' ανάγκη στην αποδοχή του αιτήματος του Αναδόχου για διάλυση της σύμβασης. Είναι, πάντως, δυνατό να συντρέξει στην περίπτωση αυτή καταχρηστική άσκηση του σχετικού δικαιώματος από πλευράς του Αναδόχου, ζήτημα το οποίο εναπόκειται στην ουσιαστική κρίση του δικαστηρίου (ΣτΕ 1582/94 Τμ. Α').

Αν παρέλθει η οριακή προθεσμία (παρ. 2γ) και οι εργασίες δεν έχουν περατωθεί με **(αποκλειστική και όχι μερική)** υπαιτιότητα του Κυρίου του Έργου και <u>μετά τη λήξη αυτής</u> (ΣτΕ 1981/2014), ο Ανάδοχος μπορεί άμεσα να ζητήσει τη διάλυση της σύμβασης. Η αίτηση διάλυσης του Αναδόχου, επί ποινή ακυρότητας και απαραδέκτου αυτής, πρέπει να περιέχει, ενόψει των σημαντικών και δυσμενών συνεπειών της, με πληρότητα και σαφήνεια τα πραγματικά περιστατικά που δικαιολογούν την παραδοχή της και, ειδικότερα, την αρχική συμβατική προθεσμία περατώσεως του έργου, τις ημερομηνίες έναρξης και λήξης αυτής και την τυχόν κατά παράτασή της νέα συνολική προθεσμία με τις αντίστοιχες ημερομηνίες, τον τρόπο χορήγησης της (με πρωτοβουλία της Υπηρεσίας ή με αίτηση του Αναδόχου) και τους σχετικούς λόγους (ΔΕφΑθ 4654/97 ΔιΔικ 10, 1270). Επίσης, η αίτηση πρέπει να

επιδοθεί στο Κύριο του Έργου με δικαστικό επιμελητή, κατά τη δικονομικά οριζόμενη διαδικασία.

Η απόφαση της Διευθύνουσας Υπηρεσίας για την αποδοχή της ή μη πρέπει να κοινοποιηθεί στον ανάδοχο σε προθεσμία δεκαπέντε ημερών (ήδη τριάντα ημερών, κατά το άρθρο 161 παρ. 6 του ν., 4412/2016). **Μέχρι να περάσει η προθεσμία αυτή καθώς και, σε περίπτωση απορριπτικής απόφασης, μέχρι να λυθεί η διαφωνία διοικητικά ή δικαστικά, ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να εκτελεί τη σύμβαση. Αν ο ανάδοχος επιμένει να μη συνεχίζει την εκτέλεση του έργου μπορεί να κηρυχθεί έκπτωτος με όλες τις συνέπειες.** Τυχόν μεταγενέστερη δικαίωση του Αναδόχου συνεπάγεται ανατροπή των συνεπειών της έκπτωσης και αποζημίωση του Αναδόχου από τη διάλυση της σύμβασης (ΣτΕ 282/2003).

Η σύντομη προθεσμία των 15 ημερών που προβλέπεται στη συγκεκριμένη περίπτωση διάλυσης δικαιολογείται από το γεγονός ότι, επί παρελεύσεως της οριακής προθεσμίας, όπως ρητά προβλέπεται στη παρ. 5 του άρθρου 48 του π.δ. 609/1985, οι εργασίες συνεχίζονται μέχρι την επίλυση της σχετικής διαφοράς, κατά τα νόμιμα, σε αντίθεση με τις προαναφερθείσες λοιπές περιπτώσεις (ΣτΕ 2928/2008).

Εάν, εντός της τασσόμενης από το νόμο αποκλειστικής προθεσμίας των δέκα πέντε (15) ημερών, δεν εκδοθεί απόφαση της Διευθύνουσας Υπηρεσίας ή εκδοθεί μεν απόφαση, αποδεχόμενη ή απορρίπτουσα την περί διάλυσης της σύμβασης αίτηση, αλλά η απόφαση αυτή δεν γνωστοποιηθεί στον ανάδοχο εντός της ίδιας προθεσμίας, η αίτηση του αναδόχου περί διάλυσης της σύμβασης θεωρείται, από την εκπνοή της εν λόγω προθεσμίας, ως γενομένη αυτοδικαίως αποδεκτή, με όλες τις εντεύθεν συνέπειες (ΣτΕ 1848/2018, ΣτΕ 1340/2015, 1728/2013, πρβλ. ΣτΕ 3917/2001). Η επέλευση δε του αποτελέσματος αυτού επέρχεται με μόνη την παρέλευση της ως άνω δεκαπενθήμερης προθεσμίας και δεν εξαρτάται από τη βασιμότητα ή μη της σχετικής αίτησης διάλυσης της σύμβασης (βλ. ΣτΕ 1340/2015, 2928/2008, πρβλ. ΣτΕ 3917/2001).

Περαιτέρω, γίνεται δεκτό ότι απορριπτική απόφαση της Διευθύνουσας Υπηρεσίας που εκδίδεται, ή κατά περίπτωση, κοινοποιείται στον ανάδοχο μετά την πάροδο των εν λόγω προθεσμιών, στερείται εκτελεστού χαρακτήρα και δεν παράγει συνέπειες, δεν απαιτείται δε, προκειμένου να διαπιστωθεί από το οικείο δικαστήριο η συνδρομή της κατά το νόμο αυτοδίκαιης διάλυσης της σύμβασης, η προσβολή εκ

μέρους του αναδόχου, (μετά την τήρηση της ενδικοφανούς διαδικασίας,) της εν λόγω απορριπτικής απόφασης **(ΣτΕ 1848/2018).**

Δ. ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΑΝΑΔΟΧΟΥ ΛΟΓΩ ΔΙΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ (ΑΡΘΡΟ 64 Ν. 3669/2008 - ήδη άρθρο 163 ν. 4412/2016)

Σε περίπτωση διάλυσης με πρωτοβουλία του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου, και μόνο, εφόσον μέχρι τον χρόνο εκείνον ο Ανάδοχος έχει εκτελέσει εργασίες αξίας μικρότερης από τα τρία τέταρτα (3/4) του αρχικού συνολικού συμβατικού ποσού, καθώς και σε όλες τις περιπτώσεις που διαλύεται η σύμβαση με αίτηση του αναδόχου, καταβάλλεται σε αυτόν αποζημίωση. Η αποζημίωση αυτή συνίσταται: α) στο εργολαβικό αντάλλαγμα για τις εργασίες που αυτός έχει ήδη ολοκληρώσει, β) στην αξία των υλικών που έχουν προσκομισθεί ή βρίσκονται στο στάδιο παραγωγής ή προμήθειας, εφόσον είχε δοθεί εντολή να προσκομιστούν ή επιβάλλονταν η παραγωγή ή η προμήθειά τους, γ) στην αξία του αναπόσβεστου μέρους των εγκαταστάσεων, εφόσον πρόκειται για τις πραγματικά απαραίτητες για το έργο εγκαταστάσεις, αφού ληφθεί υπόψη και η χρήση τους σε άλλα έργα ή η υπαίτια παράλειψη χρήσης τους και δ) στο τεκμαιρόμενο όφελος/διαφυγόν κέρδος που ο Ανάδοχος θα προσδοκούσε από τις υπόλοιπες κατασκευαστικές εργασίες η εκτέλεση των οποίων διακόπηκε τελικά. Η τελευταία αποζημίωση, αυτή, δηλαδή, που συνίσταται στο κέρδος που Ανάδοχος ανέμενε να του καταβληθεί με βάση τις συμβατικές εργασίες και τις σχετικές συνθήκες του έργου, δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη του πέντε τοις εκατό (5%) του αρχικού συνολικού συμβατικού ποσού μειωμένου κατά το ένα τέταρτο (1/4) και ύστερα από αφαίρεση της αξίας των εργασιών που έχουν εκτελεσθεί, καθώς και των υλικών και του αναπόσβεστου μέρους των εγκαταστάσεων που η αποζημίωση τους αναγνωρίζεται στη συγκεκριμένη περίπτωση. Στο συμφωνηθέν ποσό της αρχικής σύμβασης, εν προκειμένω, δεν συμπεριλαμβάνεται αυτό των τυχόν συμπληρωματικών και του τυχόν προβλεπομένου στη σύμβαση κονδυλίου αναθεώρησης (ΣτΕ 2706/2014).

Για τον προσδιορισμό της αποζημίωσης λαμβάνονται υπόψη όλες οι σχετικές συνθήκες και ιδίως το μέγεθος του έργου, ο χρόνος αποδέσμευσης του Αναδόχου και η ωφέλεια του από άλλη εργασία κατά τους όρους του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 700 του Αστικού Κώδικα (παρ. 1). Η ανωτέρω αποζημίωση, καθώς και η αποζημίωση για το τεκμαιρόμενο όφελος του Αναδόχου προτείνεται από την επιτροπή παραλαβής του έργου και καθορίζεται με απόφαση της προϊστάμενης αρχής

κατά την έγκριση του πρωτοκόλλου παραλαβής (παρ. 2). Η εν λόγω αποζημίωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αυτοδικαίως εγκριθείσα (ΣτΕ 352/2014)

Αποζημίωση οφείλεται στον Ανάδοχο ακόμη και όταν δεν έχουν εκτελεστεί καθόλου εργασίες ή όταν ακυρώθηκε ο διαγωνισμός (ΣτΕ 3752/2013). Αν δεν έχουν εκτελεστεί καθόλου εργασίες, απαιτείται να συνταχθεί πρωτόκολλο παραλαβής και η επιτροπή παραλαβής να προτείνει τη καταβλητέα αποζημίωση.

ΙΙ. ΜΑΤΑΙΩΣΗ ΔΙΑΛΥΣΗΣ (ΑΡΘΡΟ 63 Ν. 3669/2008 ήδη άρθρο 162 ν. 4412/2016)

Στη νομοθεσία των δημοσίων έργων προβλέπεται και ο θεσμός της ματαίωσης της διάλυσης της σύμβασης. Η επελθούσα διάλυση της σύμβασης μπορεί να αρθεί και ο πρώην ανάδοχος να αναλάβει εκ νέου την εκτέλεση του έργου με αίτησή του ή και με πρωτοβουλία της υπηρεσίας, αφού πάντως επιτευχθεί συμφωνία σχετικά με το ύψος της αποζημίωσής του για **θετικές (και μόνον)** ζημίες που προκλήθηκαν από τη καθυστέρηση της έναρξης ή τη διακοπή των εργασιών.

Για τη ματαίωση της διάλυσης προβλέπεται και πάλι αντίστοιχη διοικητική διαδικασία, την οποία οφείλει να τηρήσει, κατά γράμμα, ο ανάδοχος. Συγκεκριμένα, οφείλει να υποβάλει, οίκοθεν ή ύστερα από πρόσκληση που θα του απευθύνει η υπηρεσία, σχετική αίτηση με στοιχεία υπολογισμού της αποζημίωσης που αξιώνει. Η διευθύνουσα υπηρεσία, αφού παραλάβει την αίτηση, θα διαβιβάσει, με ταυτόχρονη σχετική εισήγηση της, την υποβληθείσα αίτηση στην προϊσταμένη αρχή, η οποία με τη σειρά της συγκροτεί επιτροπή που ερευνά το βάσιμο των απαιτήσεων του αναδόχου και εκτιμά το ύψος των θετικών ζημιών που προκλήθηκαν από την καθυστέρηση της έναρξης ή τη διακοπή των εργασιών (παρ. 2).

Η ματαίωση διάλυσης της σύμβασης και η σχετική αποζημίωση εγκρίνονται με απόφαση της προϊσταμένης αρχής, μόνο, όμως, μετά από προηγούμενη γραπτή αποδοχή του ύψους της αποζημίωσης από τον Ανάδοχο. Η αποζημίωση δεν μπορεί να είναι ανώτερη από αυτή που έχει εκτιμήσει η ανωτέρω επιτροπή, εκτός αν πρόκειται για διόρθωση ή συμπλήρωση των στοιχείων της έκθεσης της Επιτροπής. (παρ. 3).

Η νομοθετική πρόβλεψη διαδικασίας ματαίωσης της διάλυσης επιβεβαιώνει ότι προέχουσα είναι η συνέχιση της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης. Η διάλυση μιας σύμβασης εκτέλεσης δημοσίου έργου για τη σύναψη της οποίας έχει τηρηθεί μια διαφανής διοικητική διαδικασία αποτελεί μη επιθυμητή και δυσάρεστη εξέλιξη η οποία ίσως ζημιώσει περισσότερο τα συμφέροντα του Δημοσίου από τη συνέχιση της εκτέλεσής της, τα γεγονότα, εξάλλου, που προκάλεσαν τη διάλυση μπορεί να έχουν

προσωρινό και όχι οριστικό χαρακτήρα. Η προβλεπόμενη νομοθετικά ματαίωση της διάλυσης αποτελεί στην ουσία αναβίωση της διαλυθείσας σύμβασης με νεότερη συμφωνία των μερών και έχει ως στόχο την επανόρθωση της διατάραξης της ισορροπίας των συμβατικών σχέσεων μεταξύ των μερών.

Παρασκευή Γιωτάκου

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

. Εάν ο ΚτΕ καταστεί υπερήμερος ως προς την εξόφληση πιστοποίησης, ο Ανάδοχος, πέραν των άλλων δικαιωμάτων του που αφορούν την αξίωση καταβολής τόκων υπερημερίας από τον ΚτΕ, μπορεί να διακόψει τις εργασίες, αφού κοινοποιήσει στη Διευθύνουσα Υπηρεσία ειδική έγγραφη δήλωση (άρθρο 5, παρ. 10, Ν 1418/84).

Στην εν λόγω περίπτωση, για να συντελεστεί η διάλυση, πρέπει να συντρέξουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

i. α. Να καταστεί υπερήμερος ο ΚτΕ ως προς την εξόφληση λογαριασμού.

ii. Ο λογαριασμός ως προς τον οποίο έχει καταστεί υπερήμερος ο ΚτΕ πρέπει να πληροί όλες τις τυπικές προϋποθέσεις νομιμότητας, όπως αυτές καθορίζονται από τις σχετικές διατάξεις. Σε αντίθετη περίπτωση, ο ΚτΕ δεν καθίσταται υπερήμερος και η τυχόν επακολουθούσα αίτηση διάλυσης δεν επιφέρει καμία έννομη συνέπεια. Έτσι, σε περίπτωση που έχει συνταχθεί λογαριασμός για επιπλέον των συμβατικών ποσότητες εργασιών, καθώς και για νέες εργασίες, χωρίς αυτές να έχουν περιληφθεί σε εγκεκριμένο συγκριτικό (ανακεφαλαιωτικό πλέον) πίνακα και, αναφορικά προς τις νέες εργασίες, χωρίς να έχουν καθοριστεί γι' αυτές οι τιμές μονάδος με εγκεκριμένο σχετικό πρωτόκολλο, ο λογαριασμός αυτός δεν πληροί τις προϋποθέσεις νομιμότητάς του και ο ΚτΕ δεν είναι δυνατόν να καταστεί υπερήμερος ως προς την εξόφλησή του, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 8 (τώρα παρ. 10) του ν. 1418/84, με περαιτέρω απώτερη συνέπεια ότι δεν είναι δυνατή η κήρυξη της διάλυσης λόγω της μη εξόφλησης του συγκεκριμένου αυτού λογαριασμού (ΔΕφΑθ 541/91 ΔιΔικ 4, 132, ΝΔΕ Τομ. 2, 26/5).

iii. β. Να κοινοποιήσει στη Διευθύνουσα Υπηρεσία, πριν ακόμη διακόψει τις εργασίες, ειδική έγγραφη δήλωση με το περιεχόμενο που έχει προαναφερθεί, προσαρμοζόμενο ανάλογα προς τις ιδιοτυπίες της παρούσας περίπτωσης. Έτσι η ειδική δήλωση δεν απαιτείται να έχει το εκτεταμένο περιεχόμενο της προηγούμενης περίπτωσης, όπου θα πρέπει να αιτιολογείται για κάθε υπολειπόμενο τμήμα του έργου η έλλειψη δυνατότητας κατασκευής λόγω υπαιτιότητας του φορέα κατασκευής ή του ΚτΕ, διότι στο υπό κρίση θέμα η υπαιτιότητα του ΚτΕ δεν αφορά τη διακοπή των εργασιών καθαυτή, αλλά τη μη πληρωμή της πιστοποίησης. Δεδομένου δε, ότι η υπερημερία του ΚτΕ ως προς τη μη πληρωμή πιστοποίησης εξαρτάται από τη συνδρομή σειράς τυπικών προϋποθέσεων και τη συμπλήρωση ορισμένων προθεσμιών, η ειδική δήλωση του Αναδόχου αρκεί να περιέχει απλή αναφορά των περιστατικών που έχουν καταστήσει τον ΚτΕ υπερήμερο.

2. Αν η καθυστέρηση των εργασιών χωρίς υπαιτιότητα του Αναδόχου υπερβεί την οριακή προθεσμία του έργου. Η οριακή προθεσμία ισούται προς το ένα τρίτο (1/3) της συνολικής προθεσμίας του έργου και δεν μπορεί να είναι ποτέ μικρότερη των τριών μηνών (άρθρο 5, παρ. 4, Ν 1418/84).

Σε περίπτωση που υπάρξει υπέρβαση της οριακής προθεσμίας από λόγους που δεν ανάγονται σε υπαιτιότητα, έστω και μερική, του Αναδόχου, ο Ανάδοχος διατηρεί διαζευκτικά το δικαίωμα, είτε να ζητήσει τη διάλυση της σύμβασης και την επιδίκαση της αντίστοιχης αποζημίωσης, είτε να επιδιώξει παράταση προθεσμίας με καταβολή της αναθεώρησης τιμών που αναλογεί για το χρονικό διάστημα της παράτασης.

Εφόσον επιδιώξει την πρώτη λύση, ο Ανάδοχος πρέπει να κοινοποιήσει αίτηση διάλυσης κατά τα προηγούμενα.